

LYCEUM

Új kenyér, régi ünnep

Új búzából sütni először augusztusban lehet, ezért *Új kenyér havának* is nevezik a hónapot, amely utolsó vasárnapja a reformátusoknál úrvacsorás ünnep: *Új kenyér vagy Új zsenge napja*.

Ezelőtt hét ezer évvel kezdték az összegyűjtött vadbúza magvait elvetni. Spontán mutációk és kereszteződések vezettek a kenyérbúza kialakulásához, amely megjelenése óta központi szerepet tölt be az étkezésben. A termény betakarításához különben is kapcsolódott vallásos ünnepség, ami a különböző kultúrájú népeknél más-más keretekbe ágyazódva többnyire ugyanazt tartalmazta: hálaáldozat bemutatását. Az Ószövetségben a mózesi törvények közé tartozik, hogy az aratás ünnepe előtt, vagyis mielőtt hálaáldozatot mutattak volna be Istennek az új búzából, senki nem süthetett abból kenyeret.

Az Új kenyér vallásos ünnepe a népi aratóünnephez kapcsolódik. A magyar egyház az Apostolok oszlása középkori liturgikus ünnep (július 15.) bevezetésével hagyta jóvá, szentelte meg az archaikus hagyományt – írja a néprajzos Bálint Sándor Ünnepi kalendárius-

mában. Nem volt azonban általánosan kötelező érvényű az egyházban ez az ünnep, így a katolikusok ma sem tartják meg egységesen.

Aratókoszorú
Fotó: minalunk.hu

Az egyénileg arató gazda nem rendezett ünnepséget, de a kalákás vagy részes aratásnál rendszerint *kalákatánc* (taposóbál) fejezte be az aratást, amelyet gyakran a tarlón tartottak meg. A táncal egybekötött aratószokás tehát főleg nagybirtokos vidékeken vált általánossá. A gazda ilyenkor megvendégelte a munkásokat. Az aratás befejezése után a búzakaralásból, mezsei virágából aratókoszorút kötöttek, és ünnepélyes menetben a földesúr, tisztartó vagy a gazda elé vitték.

Az aratókoszorú templomi szentelmény is volt, melyet a Tridentinum száműzött a népi szakralizmus világába, de a református templomokban még számos helyen díszleg az Úr asztala fölött. Azt is mondják, hogy míg a koszorú a híve-

ket Isten gondoskodó szeretetére emlékezteti, addig a gabonaszálak átkötései Jézus szenvedésekben és kereszten megtört testét jelképezik. A mezőgazdaság gépesítése előtt jelentősebb közösségösszetartó ereje is volt az aratókoszorú elkészítésének.

A református úrvacsoraszertése rendszere a 18. században alakult ki, azóta Új kenyér ünnepe augusztus utolsó vasárnapja. „Amikor szimbolikusan a kenyérért, akkor tulajdonképpen az egész év terméséért adunk hálát, amelyet Isten megáldott” – magyarázza Kozma Zsolt nyugalmazott teológiai professzor a maszol.ro-nak. A reformáció ünnepe mellett ez az egyetlen úrvacsorás alkalom a református egyházi év során, amely nem kapcsolódik az üdvtörténethez, azaz Jézus életének állomásaihoz – emlékeztet a református liturgika egyetemi tanára.

Megemlíti azt is, hogy az Új kenyér nyomán később bevezették az *Új bor* ünnepét is, amelyet késő ősszel tartottak (az idősebb generáció még emlékszik rá), de ez hamar ki is kopott a gyakorlatból, ősszel október 31-én és advent első vasárnapján osztanak úrvacsorát a református gyülekezetekben.

Az államalapítás hivatalos ünnepéhez ma már hozzátartozik az új búzából sült, nemzeti szalaggal átkötött kenyér megáldása, megszentelése és megszegése is. Magyarországon ezt az ünnepi mozzanatot a történelmi emlékezet szerint 1949-ben vezette be a politikai akarat: az új kenyér ünnepével próbálták erősíteni a Szent István nap szakrális jellegét. Volt mire építkezni, hiszen Darányi Ignác földművelésügyi miniszter 1899-ben rendeletbe foglalta a század végi forrongó agrármozgalmak lecsendesítése, illetve a földesúr és az aratók közötti jó viszony helyreállítása érdekében az aratóünnep felújítását.

Másrészt Szent István napjához kötődtek aratáshoz kapcsolódó tilalmak és előírások: igyekeztek, hogy István még a zabot se kapja lábon, és többnyire augusztus 20. után süttették meg az első új kenyeret. Az államalapítás ünnepén több felekezet képviselője és ünnepelők széles tömege előtti kenyérbemutatás azonban sokkal inkább nemzeti jellegű rituálé, mint vallásos ünnep. Az az új kenyér nem ez az új kenyér.

Zsigmond Júlia írása alapján
Forrás: <http://www.maszol.ro>

LYCEUM

TÁRSASÁGI KÖZLÖNY
MEGJELENIK NEGYEDÉVENTE.

HETEDIK SZÁM
II/3. ÉVFOLYAM

Kiadja a
VASHATOS Kft.
Kiskunhalas

vashatos@mailbox.hu
www.vashatos.hu

Szerkesztő:
LUKÁCS LÁSZLÓ

Kapcsolattartó:
Kiss Sándorné
Telefon: 20/465-2300

Készült a Szilády Áron
Társaság tagjai részére.

Kereskedelmi
forgalomba nem kerül.
A megjelent lapszámok
elérhetők a vashatos.hu
és a sziladyaron-tarsasag.hu
honlapokon.

* * *

A SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG
tisztviselőinek (elnökség)
elérhetőségei:

Lukács László elnök
lukacsaszlo@hdsnet.hu

Dóka József alelnök
hunepkerkft@gmail.com

Dr. Bognárné Nagy Éva alelnök

Szakál Aurél alelnök

Palásti Károly alelnök

Levelezés:
6400 Kiskunhalas,
Hősök tere 2.
Telefon: 77/421-123

Csízók és regulák

Az emberiség évszázados megfigyelési majd mérési tapasztalatok alapján az év hónapjaihoz és napjaihoz különböző időjárási szentenciákat, törvényszerűségeket alkottak, amelyek minden egyes parasztkalendárium részévé váltak.

Augusztus, azaz Kisasszony hava

Augusztus 10-e, Lőrinc neve napja a fürdési szezon végét jelentette. A Lőrinc napi szokások szorosan az őszhöz kapcsolódtak. Ha ezen a napon szép az idő, akkor hosszú, nyugalmas őszre, vénasszonyok nyarára lehet számítani. Az esőtől azonban *lőrinc* lesz a dinnye. Augusztus 21-e Bertalan napja sok helyen már az ősz kezdetét jelentette.

Szeptember, azaz Szent Mihály hava

A hagyományok szerint szeptember 1-jén Egyed napján időjárás – változás következik

be. Ha szeptember 2-án derült, napos idő van, négy hétig nem lesz eső. Netán ha esik is, nem lesz jelentős, nem rohadnak el tőle a növények és a szőlő. Szeptember 17-én a parasztember az eget kémleli, hiszen a babona úgy tartja, hogy amilyen idő van aznap, olyan lesz a jövő évi tavasz.

A Máté napját követő hetet pelyvahétnak nevezik, amikor nem szabadott vetni. Ha szép volt az idő, akkor öröm volt a házak táján, hiszen jó szőlőtermésre, sok borra számíhattak a gazdák.

A babonások szerint ahányszor fagy Vencel előtt, annyszor fagy majd május 1-je, Jakab napja után. Az ősz kezdőnapja Szent Mihály neve napja, amely igencsak bővelkedik időjárási regulákban. Ha Mihálykor dörög az ég, jó ősz, de nagy telet várhatni.

A pásztorok kiokoskodták, hogy „Szent Mihály-nap iccákáján ki kell menni a keresztútra, amerről fú a szél, olyan idő lesz: ha északról fú, akkor hideg tél lesz, ha délről fú,

vagy másfelől, akkor enyhe idő lesz.” Ha a hónap elején vagy közepén a gólyák és a madarak útra keltek, közeli télre lehetett számítani.

Október, azaz Mindszent és a Vándormadarak hava

Az október a lombhullás megkezdésének dátumaként szerepel a régi naptárakban.

Ezek szerint „*ha a fák levelei soká hullanak le, nagy telet várhatunk. Ha hamar, akkor hamar hideget és jövőre bőséget jelentenek. Ha sok levél marad a fákön, akkor sok hernyó támad jövőre.*”

Az anyaföld is pihenőjére készül, a vándormadarak útra kelnek. Október 23-án János napján, amikor már alaposan megrövidültek a nappalok, kezdték délutántól meggyújtani a lámpásokat.

Simon napján, október 28-án már tanácsos volt felöltözni, mert akkor már hidegre fordult az idő: „*Megérkezett Simon-Júdás, Jaj neked, te póré gatyás!*”

FORRÁS: METEOLINE.HU

Állandó programjaink

A Szilády Áron Társaság az alapítás óta (1993) eltelt időszak kezdeményezéseit, stabil tevékenységét megerősítve, kibővített együttműködésre törekszik a halasi civil közösségekkel, különösen azokkal, akik a lokálpatrióta értékrend mentén szervezik meg a helyi tevékenységüket.

A kiemelt ügyeink esetében szükséges az erőforrásainkat bővíteni, ezért az önkéntes segítőkön túlmenően, akár közhasznú státuszban álló pályakezdek bevonása is indokolt lehet, hogy a három éves stratégiai munkatervünkben rögzített feladatok teljesülhessenek.

Mindezek figyelembevételével, mindenképpen részt kell vállalnunk a nemzeti pályázati alapok által meghirdetett kiírásokon, pl. NEA, NKA, MMA stb., illetve a halasi vállalkozások részéről számottevő adományokra is számítunk, különösen akkor, ha vissza tudjuk állítani a közhasznú minősítésünket a hatályos jogszabályok alapján.

ÁLLANDÓ PROGRAMOK

(Szilády Áron Református
Gimnázium díszterme)

Társasági legáció

2018. szeptember 15.
Kecskemét, Nagykőrös, Cegléd

Szilády Jubileumi Díszebéd

2018. november 3., szombat 10 óra

XXVI. Közgyűlés

2019. január 19., szombat 10 óra

Szilády Emlékkonferencia

2019. március 23., szombat 10 óra

Pro Iuventute díjátadás

2019. május 30., csütörtök 16 óra

KIEMELT ÜGYEK, TERVEK

1. Szilády Áron és tudóstársai – Félmagas dombormű (kőből, bronzból) elhelyezése a ref. imaház külső oldalfalán, 2017-ben. A Szilády Áron

Röviden: Vashatos Kft.

„Immáron új rőzse lobog a parázson, / Felcsapó láng mellett tűnődünk egyen-máson.” (József Attila)

CÉLUNK: a hagyományos magyar és minőségi kulturális termékekhez (szellemi és tárgyi, pl. hungarikum) kapcsolódó PR és marketing tevékenységek összefogása tapasztalt szakemberek közreműködésével.

Fontosnak tartjuk, hogy a kulturális termékek értékesítése illeszkedjen a térségre és hazánkra jellemző, sajátos kultúrtáj hagyományos kereteibe, illetve egészüljön ki mérték- és értéktartó rendezvényekkel, kiállításokkal, zenés estekkel, szalon- és csárdaprogramokkal.

Kiegészítő tevékenységeink a kiadványszerkesztés, honismereti utazásszerve-

zés, vándortúrák, kreatív ajándékok, családi társasjátékok tervezése stb. Bővíteni szeretnénk a fesztivál- és komplex rendezvények kínálatát, a magyar minőségi „hungarikum” termékek népszerűsítését, különös tekintettel a Kiskunságra jellemzőket.

Vashatos Kft.

Kulturális Szolgáltató és Turisztikai

Internet: www.vashatos.hu

E-mail: vashatos@mailbox.hu

Telefon & fax: 77/422-989

Mobile: 30/96-87-112

PROGRAMJAINK

• **Pro Patria Hungaria** – honismereti utazásszervezés, vándortúrák előkészítése.

A HATOS 1848/49-ben is a legkisebb ezüstpénz (2,6 gr ezüst) volt, az értéke pedig hat krajcár. A használatból kivonták, de neve tovább élt egészen a 20. század közepéig.

Ezt tükrözi a mindennapi életre utaló költészetünk is. Arany Jánosnál a 19. század második felében még volt értéke: „Egy rossz hatos csudát tesz nálunk” (Kóbor Tamás). A 20. század elején, az első világháború alatt azonban elveszti értékét: a „nikkel-hatos”, majd „vashatos” (Somlyó Zoltán: A titkos írás, 1916–1926), illetve József Attila (Ime, hát megletem hazámat, 1937): „Mert nem kell (mily sajnálatos!) / a háborúból visszamaradt / húszfilléres, a vashatos”. (Balázs Géza) * (A hatos kezdetben hat, majd tíz krajcárt, azaz húsz fillért ért. 1910 körül kb. 1 kg kenyér vagy 1 liter tej ára.)

• **Hungarikum-Kunikum**, helyi termékvásárok, vendégszolgálat programok.

• **Fesztiválprogram** és konferencia, kreatív marketing

• **Érték- és mértéktartó előadások, rendezvények.**

• **Kiskunsági aranyforint** – helyi pénz forgalmazása.

• **Vashatos Kalendárium**, falinaptárak, térképek és emlékalbumok kiadása.

TANÁCSADÁSAINK

• **OPPIDUM PR ügy-nökség** * Három lépcsőben valósítjuk meg tanácsadó tevékenységünket: előtanulmányok (feladat, cél, időtartam), a jövőmodell elkészítése, dokumentálás és felülvizsgálat. Quest – stratégiák.

• **Civil kurázi** – parasztpolgári, civis összefogás, lokálpatrióta programok segítése.

• **LYCEUM – társasági közlöny** szerkesztése, kiadása a Szilády Áron Társaság tagjainak.

LUKÁCS LÁSZLÓ

Társaság 2014-ben azt kezdeményezte, hogy helyezzünk el emléktáblát „Szilády Áron és tudós társai” címmel azokkal, akikkel egykoron szorosan együtt dolgozott tudományos munkája során és lényegében az ország egyik legfontosabb keletkutással foglalkozó tudós akadémikusokat mutatja be.

2. Szilády emlékszoba
Szilády László, Szilády Áron és Szilády János életét és munkáját bemutatását szolgálja ez az emlékszoba a régi gimnázium épületében, a ref. templom mellett.

3. Évkönyv 2001–2018
A Szilády Áron Társaság évkönyvet ad ki az elmúlt 17 év civil tevékenységének összefoglalása céljából. Előjegyzésre

nyílik lehetőség 2000 Ft/db áron, amit a Lelkészi Hivatalban (kedden vagy pénteken 14:00 – 16:30 óráig. Telefon: 77/421-123) lehet előfizetni. Tervezett új megjelenés: 2019 márciusa!

4. Levelező lista (levelező tagok) összeállítása csak e-mail címekre, mert szívesen veszünk minden támogatást és segítséget, pl. újságcikkek, programajánlatok, előadóként, önkéntes segítségnyújtásban stb.

A Társaság megbízható szervezeti keretet nyújt a lokálpatrióta értékeink megőrzéséhez, hagyományoszeretletünk pedig kimeríthetetlen forrását jelenti múltunk megbecsülésének.

Ennek szellemében fogtunk hozzá 2018-ban is a Társaság tevékenységének megszervezéséhez és számos területen kezdeményeztünk újabb találkozási fórumot.

Huszonöt év után is ragaszkodunk az alapítói hitvallásunkhoz és szellemi elődünknek tekintett **Halasi Polgári Olvasókör** 1863. január 10-én véglegesített alapvetéséhez, ti. az nem más, mint „a város polgárai körében a művelődés, szellemi fejlődés biztosítása társas élet formájában.”

Kun miatyánk

Némi változtatással egy-két öregember ma is tudja még, mert nagyapáik idejében, az 1830 körüli években – mint mondtuk – az iskolában tanították még.

Erre vonatkozólag **Vorák József** tudományos kutató munkatársamnak a véleménye a következő:

„A kunszentmiklósi protokolumok első kötetének legelső oldalára írott szöveget 1774-ben Már András patvorista másolta be az állítólagos középkori eredeti kézíratról. A kunszentmiklósi bejegyzés olvasása is vitára adhat okot. A szöveggel foglalkozó turkológusaink általában másolatok és ennek másolatai (nem fotókópiái) alapján fogtak megfejtés-

hez. Így már a szöveg közrebocsátásában is eltérések mutatkoztak. A bejegyzést (fenntartás nélkül) így próbáltam leírni: **Oratió Dominica Vetus Cumanorum. Bezén Áttamaz Kense Kikte, Szentészen, Szendánom, dösön szen küktön, mitziégen, gerde, ali (ati?) Kékte – bezén akó mozne okné mezne, bergezge, pitbü-tör (pitbü-rör?) Küngön il bézen méne mezne neszem bezde, jermeszbezge utrogergenge, iltme bezne, otgyamanga, Kutkor bezne, algya (atgya?) manna, szentbortzony, boka csali, botson igyi tengere. Ammen.**

Salutaitones ha obetheron! Alahajdom! Ala-

fekor! (alafekor?) tenzene! Kenade, Scinivico tengetehelebele.

Semmiféle bizonyíték nem áll rendelkezésünkre, hogy Már András 1774-es bejegyzése előtt a szöveg szerepelne bármiféle lejegyzésben. Értelmét lejegyzése idejében már nem ismerték.

Legkülönbözőbb változatai ez időpont után tűnnek fel. Az értelmét veszített szöveget ugyanis a Kunság iskolái-

ban emléztették. Semmiféle bizonyítékunk nincs továbbá arra sem, hogy az egyértelműen törökös származásúnak tartott szöveg azonos-e a magyarországi kun nyelvvel, illetve annak írott emléke-e. Úgy véljük a kérdés végleges eldöntésére csupán akkor kerülhetne sor, ha a vitás kunszentmiklósi lejegyzés mellett egyéb vitathatatlanul hazai írott kun nyelvemléküink is előkerülne, vagy orientalistáinknak rendelkezésére állana törökös származású birtok, helyi családneveink, továbbá kun tájszavaink teljes szótára. Sajnos az előbbire még nem bukkantak rá, az utóbbival pedig még adósai vagyunk a nyelvtudománynak.”

Kép: kun Csetán nemzetség címere

A tudatos vásárló 12 pontja

1. A pénzzel szavazol!

A vásárlás a Te döntésed. Eldöntheted, mit és kit támogatsz, mit nem. Nem kell támogatnod a környezetszennyezést, vegyszerezést, gyermekmunkát, a buta, káros és felesleges dolgok tömeges gyártását.

2. A szemét a legdrágább!

A szemét értelmetlen pénzkidobás Neked és terhelés a környezetnek: mindig gondold végig, mennyit dobsz majd ki abból, amit megveszel!

3. Cetti

Vásárlás előtt írd össze, mire van szükséged! A nagy üzletek profi módszerekkel csábítanak felesleges pénzköltésre. Ne hagyatkozz „polctrükkökre”!

4. Helyben

A nagy bevásárlóközpontok helyett vásárolj piacon, vagy helyi boltban. Kutasd fel a jó helyeket!

5. Mennyi műanyagot viszel haza?

Vigyél magaddal táskát, szatyrot, ne fo-

gadj el zacskót mindenhol! Válaszd az egyszerűen csomagolt árukat! Keresd a visszaváltható, illetve újrahasznosított csomagolást.

6. Keresd az eredetit!

Ne dőlj be a szép külsőnek és a vicces dumának: kerüld a nem természetes alapanyagból, vegyszerek segítségével, gyárilag előállított ételeket!

7. Olvasd el a címkéket!

Az élelmiszerek és kozmetikumok rengeteg káros (és felesleges) anyagot tartalmazhatnak. Ne kezeled magad vegyszerrel, se kívülről, se belülről, ha vegyszer nélkülít is kaphatsz!

8. Erőszakmentes szépség

Válassz olyan kozmetikumokat, amelyeket

állatkínzás nélkül tesztelnek, illetve nem tartalmaznak állati eredetű anyagokat!

9. Tartós használat

Kerüld az eldobható dolgokat, ezek tömeges előállítása és kidobása energiapiazarlással és környezetszennyezéssel jár.

10. Frisset!

Friss, hazai idényszőlőseget és -gyümölcsöt vegyél az üvegházi, több tízezer kilométert utaztatott, mesterségesen érlelt, agyoncsomagolt és tartósított áruk helyett!

11. Helyi termékeket vegyél!

Keresd a lakóhelyed közelében készülő dolgokat. Így a helyi környezetet támogatod, valamint kevésbé járulsz hozzá a szállítással járó környezetterheléshez.

12. Nem mindegy!

Ha nincs is tökéletes termék, keresheted mindig a jobbat. Legyél tudatos: járj utána, hogy ki állítja elő, mit tartalmaz, mi-be csomagolják, hová kerül!

Kenyér, Isten áldása

A magyar népi hitvilág igen sok, kenyérrel kapcsolatos szokással bír. A kenyér az egyházi szimbolikában is fontos szerepet kapott – tisztelete részint ezen alapszik.

A kenyérhez fűződő hiedelmek és mágikus eljárások még a huszadik században is elevenen éltek. Isten áldása volt a neve; nem volt szabad rálépni, eldobni; ha leesett a földre, meg kellett csókolni, de legalább ráfűjni.

Ezek keletkezésében a legfontosabb tényezők a következők: a kenyér alapvető táplálék volt; mint ilyen lett a termékenység, a bőség szimbóluma, az agrármágia eszköze, áldozati étel. A magyar népi hitvilág igen sok, kenyérrel kapcsolatos szokással bír. A tilalmak egy része a sütés időpontját szabályozza. Az országszerke általános pénteki (különösen nagypénteki) tilalmat még a közelmúltban is megtartották. Ebben komoly szerepe volt a tilalmak ellen vétők büntetésével kapcsolatos hiedelmeknek, hiszen a pénteki kenyér véres lesz, kővé válik, sír a kemencében. Emellett a pénteki, nagypénteki kenyeret felhasználhatónak vélték különböző mágikus célokra, például vízbe fült megkeresésére.

Tilalmas nap volt még a kedd is, valamint Luca napja és Borbála napja.

A tilalmak más része a sütést végző személyre vonatkozik (férfi, menstruáló nő nem süthet; asszony sütés előtt nem közösülhet), de vonatkoznak magára a

készítés műveletére (arontást, szemverést megelőzendő a kovászolást nem láthatta idegen, nem volt szabad a tésztát megdicsérni: az erjesztőanyagot általában nem volt szabad kölcsönadni).

A sütés minden fázisához kapcsolódott valamilyen mágikus kísértőcselekmény, például dagasztás után cupogtak a kenyérnek; kemencébe vetés után a sütő felemelte szoknyáját; a szakajtót felborították, hogy magasra nőjön a kenyér.

A kenyér és só az élet örökkévalóságának és folytonosságának szimbólumai. Főleg a szláv népeknél szokás kenyérrel és sóval köszönteni a vendéget. Aki kenyeret és sót ajándékoz valakinek, az óvni akarja a másik embert a szerencsétlenségtől és a gonosz betegségektől.

Magyarországon a kenyér

mint a család jólétét, bőségét, termékenységet szimbolizáló és biztosító alapvető táplálék, általában valaminek a kezdetekor kap szerepet, amikor jellemző a jövőbeli célok mágikus biztosítása. Elterjedt népszokás az új házba vitt kenyér és só, amely a háziak jólétét biztosítja vagy azt szimbolizálja.

Az esküvő után az ifjú párt kenyérrel és sóval kínálják, amiből mindketten esznek egy-egy falatot annak jeléül, hogy együtt osztoznak az élet javain és mindig legyen bőven mit enniük és ne hiányozzon házasságuk napjaiból az élet sója sem.

Sokféle betegség (árpa, kinövés, seb) gyógyszerként ismert a kenyér elfogyasztása; a vele való bedörzsölés, eltörése a beteg feje felett, a kenyérmosó vízzel való itatása. A tűzvész elhárításában a kenyér és a sütőteknő; a vihar elhárításában a szénvonó és a sütőlapát kapott fontos szerepet. Előjelek is fűződtek a kenyérhez: legáltalánosabb az a hit volt, hogy a sütés közben megrepedő kenyér egy családtag halálát jelen-

ti. Hagyomány Halottak napján, hogy a halottak hazalátogatnak és ezért sok helyen megterítenek nekik, kenyérrel, sóval és vízzel várják őket.

A kenyér legfontosabb alapanyaga a Kárpát-medence középső részén a búza, míg a rozs elsősorban három területen gyakori: Nyugat- és Közép-Dunántúlon, a Duna-Tisza közén és a tiszántúli Nyírség dombos hátain.

Árpából főleg a Székelyföldön készült kenyér, és gyakran megtaláljuk a kukoricából sült változatát Erdély egész területén, továbbá a Dunántúl déli részében.

ÍME A KENYÉRSÜTÉS HAGYOMÁNYOS MENETE:

A liszt előkészítése már a sütés előtti este megtörténik: átszitálják, és teknőbe öntik. Ezután jön a kovászás. A gazdasszonynak mindig van kovásza, nem szívesen ad másnak belőle, mert azzal – néphagyomány szerint – a kenyér hasznát elveszti.

A dagasztás az asszonyi munkák egyik legnehezebbike, plusz még éjszaka végzik, mert a kovász éjfélre kel meg.

A dagasztás körülbelül két óra hosszáig tart, egészen addig, amíg lyukak nem keletkeznek a tésztában, és könnyen el nem válik az edény oldalától. Akkor összehajtják, és a teknő egyik végébe helyezik. Letakarják, hogy most már az egész tészta együtt keljen meg.

Utána hozzákezdenek a kemence fűtéséhez. Mikor már megfelelően meleg, hozzákezdhetnek a megkelt kenyértészta szakításához. Ehhez gyékényből vagy szalmából font kosarakat használnak. Olyan mennyiségű tésztát helyeznek bele, hogy azt kitöltse. A kiszakított tésztát még állni hagyják, majd a sütőlapát segítségével megkezdik bevetését.

A nagyméretű kenyerek általában három óra alatt sülnek meg. A kisebb méretű cipó számára rövidebb idő is elegendő. Mikor kiszedik őket, akkor az aljukat egy erre való kicsike seprűvel letisztítják, a felső részüket langyos vízzel lefröcskölük, így szép fényes piros-barna színt nyernek.

Általában egy hétre sütöttek: „*rendes asszony szombaton süt, hétfőn mos*” Ezzel azt érték el, hogy vasárnap mindig friss kenye-

ret tehettek az ünnepi asztalra. A kenyér megszegése a házigazda feladata, aki katolikus vidékeken az aljára keresztet rajzolt.

Érdekesség, hogy 1865-ben pont október 16-án született a híres magyar növény-nemesítő **Baross László** is. Neve a „bánkúti búzák atyja”-ként ismert.

Álljon most itt egy egyszerű fehér kenyér kenyér recept!

1 kg liszt
2,5 dkg friss, vagy ennek megfelelő (ált. egy csomag) szárított élesztő
1 csapott ek. só
kb. 5 dl víz (télén langyos, nyáron hideg)

Ilyen egyszerű az elkészítése: 40 dkg lisztben alaposan elkeverjük az élesztőt (a frisset előbb kevés vízben fel kell oldani), majd 3 dl vízzel elkeverjük, a masszát letakarva hagyjuk állni egy éjszakán át, vagy 8-12 órát. Minél tovább áll, annál jobb lesz. Ez a kovász.

8-12 óra múlva a kovászhoz adjuk a hozzávalókat,

és jó alaposan kidagasztjuk a tésztát, legalább 15-20 percen át, de minél tovább dagasztjuk, annál jobb minőségű lesz a kenyér. A technika ebben nagy segítség, de a kézi dagasztásnál is van hangulata. Konditerem hangulata is, ez kétségtelen, de legalább helyben van...

Ezután jó kétszeresére kelesztjük a tésztát. Gyengéden átgúrjuk, kétfelé vesszük, cipókat alakítunk ki belőlük, majd újra kétszeresükre kelesztjük őket. Közben előmelegítjük a sütőt, és a cipókat addig sütjük magas hőfokon, amíg ropogós pirosak nem lesznek, aljukat és tetejüket megütögetve pedig kongó hangot hallatnak. Tanácsok: ehhez a hagyományos fehér kenyérhez a legjobb a BL80-as liszt, de jó hozzá a finomliszt is, ha kilogrammonként egy púpozott evőkanál sikért is adunk.

TÁNCZOS ERZSÉBET

Baross László

növény-nemesítő

Született: 1865. október 16. Felsőzsember, Hont vármegye. Meghalt: 1938. június 3. Bánkútpusztá. Elemi iskoláit Kőrmöcbányán végezte, a nagyszombati főgimnáziumban érettségizett (1884), a magyaróvári Gazdasági Akadémián gazda okl. szerzett (1887).

József főherceg alcsúti (1887–1892), majd gyapjú uradalmának segédtitkárja (1892–1895), bánkúti birtokának intézője (1895–1911), jószágfelügyelője (1911–1938). A rózsamajori búzanemesítő kísérleti telep felállítója és vezetője (1911–1938). Gazdasági főtanácsos (1920-tól).

Pályája kezdetén kukoricaneveléssel fogl., a

Bánkúti lófogu kukoricafajtájával az országos kukoricakiállításon első díjat nyert (1914). 1900-tól cukorrépa, 1908-tól elsősorban búzaneveléssel fogl. Az I. vh. után Magyarország elvesztette hagyományos búzapiacait, ugyanakkor egész Európát elárasztotta a jó minőségű kanadai és amerikai búza. Az import 90%-a a Marquis nevű fajta volt, amely azonban nem volt fagyálló. Barossnak sikerült először fagyálló Marquis-törzseket előállítania, amelyet aztán az ugyancsak általa nemesített Bánkúti 5-tel keresztetett.

Új bánkúti búzái (B1014; B1201; B1205) is államilag törzskönyvezett fajták lettek (1928), sőt a B1201 a világ legjobb búzafajtája elismerést kapta (a kanadai regionai búza-világkiállításon, 1933). Búzafajtáit még

1947-ben is a vetésterületek 60%-án termesztették. Jelentős zab- és ciroknemesítési tevékenysége is. A növény-nemesítésen kívül még más mezőgazdasági problémák iránt is érdeklődött (pl.: trágyázás, vetésforgók, aratógépek stb.). Kidolgozott egy talajművelési eljárást is, amely a száraz talajok megművelésére alkalmazható (Baross-féle talajművelési rendszer).

A köztudatban a „bánkúti búzák atyjaként” él. A mátészalkai mezőgazdasági technikum 1962-ben vette fel a nevét (Baross László Mezőgazdasági Szakközépiskola és Szakiskola). Emlékszobája a bánkúti kastélyban található, síremléke a kápolna mellett fekszik. Emlékét Martonvásáron szobor őrzi (1959-től).

A Pékek Világszövetsége 2001-ben elhatározta, hogy október 16-a legyen a **kenyér világnapja** – igen jó ötlet.

A nap célja, hogy bemutassa a világ legfontosabb élelmiszeri cikkének – az életfontosságú ásványi anyagokat tartalmazó, fontos energiaforrásnak: a kenyérnek a jelentőségét.

Szilády Áron Társaság

Legáció 2018

Programtervünknek megfelelően, *2018. szeptember 15-én, szombaton egész napos társasági legációt* szervezünk Ceglédre, Nagykörrösre és Kecskemétre.

INDULÁS: reggel 7:30 órakor autóbusszal a Szilády Áron Református Gimnázium mellől (Gimnázium utcai oldalról). Célunk: a történelmi „Háromváros” települések protestáns örökségének, látnivalóinak és parasztpolgári, közösségi értékeinek megismerése. Legációs utazásunk során, önellátóan egy-két szendvicről, innivalóról szíveskedjen gondoskodni!

ÚTVONAL: Kiskunhalas – Kecskemét, Nagykörrös - Cegléd (Kossuth Múzeum, ref. nagytemplom, Békebeli Cukrászat) – NAGYKÖRRÖS (Arany János Emlékmúzeum, ref. gimnázium, templom) – KECSKEMÉT (vendégségben: Ráday Múzeum, ref.

templom, városháza) – Kiskunhalas. Utazó távolság: kb. 230 km. Hazaérkezésünk: kb. 20 órára várható. Buszvezető: Mostoha Elek (Kiskunmajsa).

KÖZÖS KÖLTSEGEK: 4.000 Ft, amely az autóbusz és a belépők költségeit is tartalmazza.

JELENTKEZÉS: 2018. augusztus 31-ig, előjegyzéssel és személyesen a Lelkeszi Hivatalban (kedden vagy pénteken 14:00 – 16:30 óráig!), a közös költség egyidejű befizetésével. Házigazdáink lesznek a települések egyházi és világi előjárói. A részletes úttervet az indulás előtt kézhez kapja.

Kérem Önt, hogy személyes részvételével, esetleg elmaradt tagdíjának rendezésével, illetve adományaival támogassa Társaságunk közösségi életének fejlődését.

LUKÁCS LÁSZLÓ ELNÖK

Támogassa Ön is céljainkat!

Magyar Garabonciás Szövetség

Hazánk: Hetedhétország

Szövetség megalakulásának közvetlen előzménye, hogy Magyarországon 1972 óta megrendezett olvasótáborok vezetői, képviselői 1989 tavaszán először Gárdonyban, majd Nagykökényesen elhatározták, hogy az év elején elfogadott egyesülési törvény értelmében önállóan szervezik és teremtik meg táborpedagógiai elképzeléseiket. Ratkó József költő Nagykökényesen felajánlotta, hogy Nagyálló-Harangodon alkítsuk meg az olvasótábori vezetők szövetségét.

A szövetség megalakítására 1989. szeptember 3-án került sor (*jövőre 30 éve!*) mintegy félszáz táborvezető részvételével, 43 jogi személy együttes akaratából.

Az ún. tematikus táborok (művészeti, társas-közösségi, hagyományörző stb.) megvalósítását a tartalmas együttlét átélte élményeihez kötődő nevelési programban látjuk biztosítva, ezért mentorok (közösségvezetők), vagy animátorok (játsszótársak), instruktorok (segítők) vesznek részt a programtáborok megszervezésében

A résztvevők évről-évre kb. 150 táborban ismerkednek meg természeti, társadalmi környezetünk alapvető problémáival, az emberi élet társas-közösségi élményeivel. Az említett kölcsönhatásokból ezernyi módon átszűrődő tapasztalatok akár egy egész életre szóló élményt nyújthatnak a résztvevőknek, ezért rendkívül fontosnak tartjuk a szellem, a lélek és test harmonikus környezetének kialakítását, az együttes nevelési eszközök használatát.

Ennek során általában egy alaptéma köré csoportosulnak a tábori együttlétetek, legyen az valamely költő, író, tudós életműve, netán történelmi-művészeti korszakok időtengelye, illetve valamilyen természeti változás, a hagyomány jeles fordulópontjai: mind-mind szélesítik a felnövekvő diákok látóterét, s egyre több figyelemmel lesznek önmaguk és mások értékeinek összevetésére, kérdéseik megfogalmazására és egy idő után azok megválaszolására.

A szövetség hazánk érték- és mértéktartó közösségi-polgári szerveződése és demokratikus önkormányzati elvek alapján működő országos civil szervezet, közhasznú jogi személy.

További információk:
www.garabonciasok.hu

Címerünk: Kós Károly alkotása

Kiskunsági történetek

Írta: Nagy Czirok László

A PIRTÓI CSÁRDÁBAN

(Elmondta Darányi István)

Halasról Pestre indult egyszer tizenöt gazda, gyapjúval. Éjjeli útjukban – miközben belé-beléleheltek a kulacsokba – egyik kocsiról a másikra átkiabálva a betyárokat ócsárolták. Egyszer csak két szűrös alakot pillantottak meg egy galagonyabokor mellett. Heverésznek a holdvilágos éjszakában. Erre elnémultak.

Mikor jól odább haladtak a terhes kocsikkal, az egyik gazda megszólalt.

– Halljátok, ezek nyilván betyárok vótak!

Hamarosan a pirtó csárdához értek, ott „kieresztettek”, majd betelepédtek a csárda ivójába. Falatozni kezdtek, italt parancsoltak.

Egyszer csak rájuk nyit a két szűrös. Az egyik ezt kiáltja:

– Föl a kezekkel!

A falatozó gazdák egyik-másika még a bicskát is kiejtette a kezéből. Látva, hogy a betyárok puskát húznak elő a szűrő alól, derekuk meg körül vannak aggatva pisztolyokkal, kezüket feltartották.

– Rakja mindenki az asztalra a pénzét! – hangzott a parancs.

Kigombolkoztak, pénzüket szó nélkül lerakták az asztalra.

– No, tetvesök, hát hun van most a bátorság? – mondja az egyik betyár. Nem szégyenli kedtök magát? Két ember-től így megijedni!... Sződje most vissza mindönki a pénzt! Rakjátok el hamar! Ilyen gyáva emberöknek nem köll a pénze!... Legalább Pestig más kocsmába is betérhettek... Hanem a szájukra vigyázzon kendtök!

A gazdák kínálták őket enni-innivalóval, de nem fogadták el.

– Ilyen gyáva emböröknek a bora sem köll!

Forrás: Bereznai Zsuzsanna - Nagy Czirok László:
A hajdani halasi nép humora / Thorma János Múzeum, 2011

Pirtói villa 1931-ben (Forrás: <http://helytortenet.com>)

1956. október végén
megjelent plakát.

1950 és 1953 között 1 millió embert vontak ügyészi eljárás alá, minden második ellen vádat is emeltek. 40 ezer embert internáltak, illetve vettek rendőri őrizetbe, közel 13 ezer főt (két és fél ezer családot) pedig egyszerűen kitelepítettek, kitiltottak Budapestről. Egy 1953. június 1-i állapotfelmérés szerint Magyarországon 40 734 fő volt bebörtönözve politikai okokból. Rákosi uralkodásának 1953-ban – Sztálin halála után nem sokkal – szovjet nyomásra vége lett, de a gazdasági helyzet és az életszínvonal nem lett jobb az elkövetkező években sem, ami egyesek útként vezetett az '56-os forradalomhoz és szabadságharchoz.

Halasi Szüreti Napok.
2019. szeptember 7-9.

*

További aktuális kiskunhalasi programok:
halasmedia.hu

*

Halasi csata megemlékezés. 315 évvel ezelőtt, az 1703-ban megívott kuruc-labanc csata megemlékező programjára 2018. október 5-én, pénteken 16 órakor kerül sor a Kuruc-szobornál.

*

A LYCEUM – társasági közlöny 8. számának várható megjelenése: 2018. november. A programváltoztatás jogát fenntartjuk! Az időszéri ünnepi programokról külön értesítéseket küldünk!

A **Nádor Klub** (2009 – 2016) **STÁDIUM** polgári hírlevélnek 1 – 26. számai, valamint a **LYCEUM** – társasági közlöny 1 – 7. száma letölthető a www.vashatos.hu vagy a sziladyarontarsasag.hu honlapokról. Várjuk javaslatait lokálpatrióta alkalmainkhoz!

További információk:
20/465-2300

XI. Zenélő Szélmalom

2018. augusztus 25-én, szombaton 16 órától

Sáfrík szélmalom (Kiskunhalas, Kölcsey u. 22.)

PRÓZÁS-ZENÉS-TÁNCOS PROGRAMOK.

FELLÉPŐK: Vadvirág Táncsoport (Mélykút), Szaki Authentic Band, Kolo Táncgyűttes, József Attila Irodalmi Kör, Mélykúti Anna táncsoport, Erdélyi Csillagok Irodalmi Egyesület, Kéknefejejs Dalárda és Citerazeneke, Summer Acoustic. **EGYÉB LEHETŐSÉGEK:** tűzoltóautó, büfé, kézműveskedés, alkotó sarok.

Rendezői a Pásztortűz Egyesület.

SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG

LOKÁLPATRIÓTA EGYÜTTMŰKÖDÉS

6400 Kiskunhalas, Hősök tere 2.

www.sziladyarontarsasag.hu

OTP Bank 11732064-20039431

Adószám: 18343081-1-03